

HEKİMİN ÖZELLİKLERİ, GÖREV ve SORUMLULUKARI*

Dr. Orhan DEMİRELİ**

** S.Ü.T.F. Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Her sene 14 Mart veya buna benzer günlerde genellikle klasik bir tıp dersi anlatılır. Dersi anlatan öğretim üyesi biraz da tıp terimlerinde ısrarlı ise salonda bulunan meslek dışı dinleyicilerin büyük bir çoğunluğunu ya sıkıntı veya uyku basar.

Bu sene hem bu durumu gidermek, hem de mesleğe yeni atılan ve önümüzdeki yıllarda atılacak olan meslektaşlarımıza deontolojik tarafı ağır basan bir konuşma yapmayı uygun gördük.

Bugün, artık birçok moral değerlerin zayıfladığını, hatta tersine döndüğünü zor da olsa itiraf etmek durumundayız. Üzülerek söyleyelim ki toplumda bir ahlâk bunalımı yaşanmaktadır. Hekimler bu toplumun birer fertleri olduğuna göre onlar da bundan nasiplerini almaktadırlar. Az da olsa mesleğimize sızmış zayıf karakterli hekimler zaman zaman mesleğe yakışmayan davranışlarda bulunarak tüm hekimleri üzen olaylara sebep olmaktadır. Demek ki asırlarca önce gündeme gelen "Hipokrat Yemini" daha o zamanlarda dahi mesleğe yakışmayan hekimlerin olduğunu göstermektedir.

Tıp mesleği istismara çok müsaittir. Acz ve acı içindeki insanları aldatmak çok daha kolaydır. Hasta, gözünde çok büyüttüğü hekime canını, malını, namusunu emanet etmede tereddüt etmez. Diplomanın arkasındaki yetkiye sığınarak kendisine güvenen bu biçareleri aldatmak, değil bir hekim için en basit bir kişi için dahi alçaklıktır. Bu nedenledir ki Aesculap'ın söylediği zannedilen "Ahlâksızlara Tıp Öğretmeyin" ifadesi hekim için ahlâkın faziletini belirtmektedir.

Hz. Ali'nin buna benzer çok güzel bir sözü vardır"

Şerirlere (ahlâksızlara) ilim öğretmek, kaplana kanat takmak gibidir." İlim adamı mesleğinde ne kadar ileri olursa olsun mutlaka ahlâklı olmalıdır. Büyüklerimizin "Bir kantar ilim, bir okka edebe muhtaçtır" diyerek vecizleştirdiği ifade de yine bilimde ahlâkın gereğini vurgulamaktadır.

Tıp öğrencisi fakülteye girdiği andan itibaren deontolojik yönden hekim sayılır. İlerde kendisini bekleyen görev ve sorumluluk duygusuna öğrencilikten itibaren kendisini hazırlamalıdır. Bu görev ve sorumluluk: Kendisine karşı, meslektaşlarına karşı, hastaların akarşı ve yanında çalışan yardımcı sağlık personeline karşıdır.

Kendisine karşı birtakım sorumlulukları olduğunu düşünemeyen bir hekim, mesleğine hiçbirşey veremez. Her hekim hatta hekimlik öğrencisi önce şunu düşünmelidir: "İyi bir hekim nasıl olmalıdır?". Hekim herşeyden önce düzgün bir görünüşe sahip olmalıdır. Temiz, bakımlı, şık, kibar, tebessümlü, düzgün konuşan, ilk bakışta karşıdakine güven veren bir görünümü taşımalıdır. Hekimin göze batan sivrilikleri olmamalıdır. Özellikle hasta karşısına güzel olmayan bir görünümle çıkmamalıdır. Bazı öğrenci ve meslektaşlarımızda gördüğümüz bir durumu tanımlıyacağım: Saç-baş karmakarışık, yüzünde birkaç günlük sakal, çenesine kadar dayanmış, biraz da kirlenmiş bir boğazlı kazak, kod pantol, traktör tekerine benzeyen bir spor ayakkabı ve bunların üzerine hiç de yakışmayan beyaz doktor gömleği. İnanın hiç yakışmıyor. Sirtında bir de silah olsa anarşistten ayırmak mümkün olmayacak. Böyle bir görünüm altında pırlanta gibi bir kalb, bilgi dolu bir beyin olsa bile birşey ifade etmez, karşıdakine

* 14 Mart 1993 Tıp Bayramı Nedeniyle Anlatılan Deontoloji Derinin Kısaltılmış Şekli
Haberleşme Adresi: Doç. Dr. Orhan DEMİRELİ, S.Ü.T.F. Halk Sağlığı Anabilim Dalı, KONYA.

güven vermez, onları uzaklaştırır. Deontolojide sık sık kullanılan bir ifade vardır". Bir kadın kocasına dahi söyleyemediği bazı şeyleri hekimine söyleyebilir." Yukarıda bahsettiğim görünüm içindeki bir hekime nasıl güvenilir, bir kadın böyle bir hekime nasıl mahremiyetini anlatır?...

Değerli genç meslektaşlarım. Hastalarınıza lütfen ilgi gösterin, onları dinlerken gözlerinin içine bakın. Bir hastalık basit de olsa hasta için çok önemlidir. Siz de önem verin veya öyle görünmeye çalışın. Hastalarınıza yeteri kadar zaman ayırın. Hastalarımızı ve yakınlarını bir karşılamayı bir fırsat bilerek sağlık konusunda eğitin.

Sevgili öğrenciler: çok okumaya alışın, okumayı zevk haline getirin. İlk bakışta zor ve sevimsiz gibi görünen kitaplarınızla kucaklaşın. Hiçbir meslekte olmayan bir talihsizliğimiz var. Bizim bilimiz her zaman, her yerde kafamızda hazır bulunmak mecburiyetindedir. Bu ancak çok tekrarlarla mümkündür.

Genç meslektaşlarım: hastalarınıza karşı samimi olun. Onlara doğruları söylerken dahi incitmemeye dikkat edin. Hekim her zaman hastasını iyi edemez, bazen ağrılarını dindirir, bazen de sadece teselli eder.

Mütevazi olun, hastalarınızı hor görmeyin. İlkel veya mahalli bir yöntemle hastalığın tedavi ettirmeye kalkışan kişiye hakaret etmeyin. Onara hastalıkların kibarca söyleyin, ikna etmeye çalışın, azarlamayın. Hekimlerin hastalarına karşı haşın olmaları onları kendilerinden kaçırır, şarlatan mutatabbiplerin ellerine düşmelerini sağlar.

Hekim, fedakar olmak durumundadır. Yaptığı işin maddi olarak karşılığı yoktur. Sağlık hizmeti hiçbir zaman parayla ölçülemez. Çalışmanın karşılığını göremiyorum diye işinizi askıya almayınız, onun acısını hastadan çıkarmayınız.

Hekim, konuşacağı ve susacağı yeri iyi bilinmelidir. Lüzumsuz tartışmalardan sakınmalıdır. Konuşurken, hatta tartışırken bile sesini yükseltmemelidir. Mesleki konulara kendisinden emin olsa bile kesin ve katı konuşmamalıdır. Tıpta her zaman iki kere iki dört etmez.

Hastalarımıza yük getirecek, külfet verecek

masraflardan kaçının. Pahalı bir ilacı çok gerekmiyorsa yazmayın. Yazdığınız ilaçların fiyatlarını ve hastanızın ekonomik durumunu bilemezseniz hastanızı tedavi edemezsiniz. Alınmayan dolayısıyla kullanılmayan ilacın reçeteye yazılmasının hiçbir anlamı yoktur. Yukarıda da söylediğimiz gibi bu durumlarda hasta hekimden değil de piyasadaki mutatabbiplerden medet ummaya kalkar ve ne olduğu belli olmayan şeyleri ilaç olarak kullanır.

Sevgili gençler: gereksiz yere laboratuvar ve radyolojik tetkik istemeyin, gerekiyorsa önce hastanızı, bu gerekliliğe ikna edin. Deontolojide "hasta turnikesi"; halk arasında ise "hasta şutlama" diye bilinen hastanın hekimden hekime gönderilmesi hem mesleğimizi hem de iyi niyetli birçok meslektaşlarımızı küçültmektedir.

Hastalar bizim velinimetimizdir. Onların sayesinde ekmek yiyoruz. size görünmek için gelen hastalar için "Yolunacak ördek" ve benseiri sözlerle gıyaben de olsa hakaret demezsiniz. Bu gibi sözler espi olarak dahi söylenemez. Çirkindir, hatta daha da öte terbiyesizlik ve nankörlüktür.

Hastalarınızın sırrına saygılı olun. İsim vermeseniz bile herhangi bir hastanın mahremiyetini mecbur kalmadıkça konuşmaya hakkınız yoktur. Böyle bir ciddiyetsizlik sadece bir ahlaksızlık olmayıp aynı zamanda suçtur. Hastayla ilgili her türlü mahremiyet mahkeme huzurunda dahi hastanın oluru neticesinde açıklanır.

Acil durumdaki hastaya acele edin. Tıpta birkaç dakika önce davranmanın hayat kurtardığı durumlar çoktur. Şunu söylemek gerekir ki bugün hastanın hekimden şikayetçi olduğu konuların başında bu gelmektedir.

Sevgili Gençler: Birbirinize karşı iyi niyetli ve hoşgörülü olun. Mesleğin gelişmesi, hekimin haklarını alabilmesi birlik ve beraberlikten geçer. Ülkemizde hekimler kadar birbirinden kopmuş, birbiriyle uğraşan ve birçok şeyler kaybeden bir meslek daha yoktur. Hekimin kıymetli ve kazançlı olduğu dönemler artık geride kalmıştır. Birbirinizin ufak-tefek hatalarını örtün, birinizin başarısından hepiniz şeref duyun. Uzmanlaşmada belirli dallarda ısrar etmeyin. Tıbbın bütün branşları güzeldir. Hekim demek hastayla birarada

olan ona reçete yazan veya ameliyat eden kişi demek değildir. Bir anatomi veya fizyoloji bir dahiliye veya cerrahiden daha önemsiz, daha basit veya daha zevksiz değildir. Bu gibi branşların biraz caziplenmesi halinde bütün tıp fakültelerinin problemi olan klinik öncesi dallardaki hekim eksikliğinin çözümleneceği kanaatindeyim.

Her hekimin mesleğinin dışında bir de paramedikal taraf olmalıdır. Hekimlik mesleği ile güzel sanatların yakın ilişkisi vardır. Yeteneklerinizi keşfetmeye fırsatınız olsun. Bir güzel sanat, mesleki kişiliğinizi süslediği gibi, hekimlik yeteneğinizi de geliştirir.